

İRAN'DA UYGULAMADAKİ

DÖVİZ KURLARI VE KAMBİYO REJİMİNE DAİR NOT (25 Ekim 2022)

İran devleti tarafından hâlihazırda devam eden ambargolar sebebiyle ülke döviz rezervlerinin etkili kullanımını ve kur şoklarının önlenmesi amacıyla katmanlı ve katı bir kambiyo rejimi uygulamaktadır.

Bu çerçevede, İran Devleti tarafından resmi olarak ilan edilen 3 farklı kur ve bu kurların üzerinde oluşan serbest piyasa kuru bulunmaktadır. Resmi olarak ilan edilen 3 farklı kur resmi kur (1 Dolar=42.000 IRR) NİMA ve SANA kurlarıdır. Resmi kur İran Resmi Bankası Resmi sitesinde, SANA ve NİMA kurları ise <https://www.sanarate.ir> sitesinde yayınlanmaktadır. <https://www.sanarate.ir> sitesinin resmi açıklama veri tabanı olduğu İran Merkez Bankası resmi site bağlantısı <https://www.cbi.ir/showitem/18168.aspx> adresinde yapılan açıklamadan ve yine aynı adreste <https://www.sanarate.ir> sitesine link verilmesinden anlaşılmaktadır.

1. Resmi Kur

İran ithalat rejiminde döviz kurları önemli yer tutmakta olup, döviz kurlarının çok katmanlı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. İran'da resmi kur her yılın sonunda bir sonraki yıl için belirlenmektedir. Halen ülkedeki resmi kur 1 Dolar=42.000 IRR olacak şekilde belirlenmiştir. Devlet tarafından bazı açıklamalar resmi kur ile belirlenen döviz kurları üzerinden yapılmaktadır

2. NİMA Kuru

NİMA sistemi, ihracatçıların ihracatlarından elde ettikleri dövizini satmakla mükellef oldukları ve ithalatçıların da onaylanan ithalatlari için döviz alabilecekleri serbest piyasaya kapalı elektronik bir sistemdir. İhracatçılar tarafından yapılan döviz arzı ve ithalatçılar tarafından döviz talebine göre fiyat oluşan dalgalı bir kurdur.

<https://www.sanarate.ir> sitesinde NİMA kuru döviz havalesi anlamına gelen حواله های ارزی tabiri altında ilan edilmektedir. İran'da mukim ithalat ve ihracatçılar NİMA kurundan döviz tahsisi alabilmekte veya dövizlerini NİMA sisteminde NİMA kurundan satarak İran riyaline çevirebilmektedirler.

3. SANA Kuru

SANA sistemi, döviz alım satımı yapabilen yetkili sarraflar ile İran Merkez Bankası arasında veya sarrafların birbirleri arasındaki döviz transfer kurlarına göre oluşan dalgalı bir kurdur. <https://www.sanarate.ir> sitesinde SANA kuru fiziki para anlamına gelen اسکناس tabiri altında ilan edilmektedir.

SANA kuru ile ilgili olarak İran Merkez Bankası tarafından yayınlanan ve <https://www.cbi.ir/datedlist/2565.aspx> linkinde yer alan 1 Ağustos 2022 tarih ve "Döviz Hizmetleri ve Diğer Uluslararası Döviz İşlemleri" başlıklı kararlarının 6. eki 1. sayfasındaki düzenlemelerde, 10.000 eurodan fazla veya muadili serbest dolaşımdaki yabancı paranın;

- Yabancı para cinsi İran banka ve sarraflarından temin edilmiş ise SANA kuruna göre hazırlanmış döviz alım belgesinin, yurt dışından yolcu beraberinde gelmiş ise ülkeye girişte verilen beyannamenin mevcudiyeti halinde yasal olacağını öngörmektedir.

Aynı şekilde yurt dışından İran'a sarraflar aracılığıyla döviz transferi yapıldığında döviz karşılığı İran Riyalinin SANA kuru en düşük çevrim kuru olmak üzere ilgiliye aktarıldığı anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, SANA kuru, İran'a yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcıların getirdikleri dövizleri İran riyaline çevirirken veya İran'da mukim şirketlerin döviz bozdurmak istediklerinde dikkate alınacak asgari döviz kuru olarak kullanılmaktadır. Ayrıca her İran vatandaşına kişisel ihtiyaçları için yıllık azami 2.200 dolar SANA kurundan alım yapma imkânı tanınmaktadır. Bu haliyle, SANA kuru yabancı yatırımcıların ve İran vatandaşlarının işlem yapabildiği resmi olarak yayınlanan serbest piyasa kuruna en yakın kurdur.

4. Serbest Kurlar

İran'daki serbest kurlara İran'da yasaklı durumda bulunan www.bonbast.com isimli siteden ulaşılabilmektedir. Serbest kurlar İran saati ile sabah 11.00 den itibaren zaman zaman güncellenmekte ve bu sitede yayınlanmaktadır.

5. İhracat Bedellerinin Ülkeye Getirilmesi

İran Merkez Bankası tarafından yayınlanan Tebliğ'de, 21 Mart 2020-20 Mart 2021 tarihleri arasında İranlı ihracatçıların ülkeye döviz getirmesine ilişkin uygulama usulleri belirlenmiş olup, sözkonusu hususlar aşağıda yer almaktadır.

- İhracatçılar ihracat bedelinin %80'ini (sektöre göre değişmektedir) ülkeye getirerek NİMA Sistemine yatırmalıdır. Gerikalan %20'sini ise banknot olarak getirip, serbest kurdan bozdurabilir. Üretici ve ithalatçı ihracat bedelinin %30'unu ithalat için kullanabilir.
- İhracat gelirleri 4 ay içinde ülkeye getirilmelidir. İhracatçı bedeli üç ay içinde ülkeye getirmesi durumunda ihracat bedelinin %10'unu getirmekten muaf tutulur.
- Ticaret, Sanayi ve Madenler Bakanlığı tarafından verilen ticaret kartları (Kart-e Bazargani), firmaların ihracat bedelini ülkeye getirme yükümlülüklerini yerine getirmelerine paralel olarak derecelendirilecek ve ihracat bedelini getirmede yükümlülüklerine tam uyanlara döviz tahsisleri ve diğer ihracat işlemlerinde kolaylık sağlanacaktır.
- İhracat bedelinin ülkeye getirilmesi yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerin ticaret kartı iptal edilecek, ithalat için sipariş kaydı engellenecek, iç ve dış ticareti sınırlandırılacak, gümrüklerde yeşil hat kullandırılması sonlandırılacak, yeşil hat kullanmak için yatırılmış bulunan teminat mektuplarına el konulacak, daha önce sağlanmış bulunan tüm teşvik ve muafiyetleri iptal edilecek, bankaların kredi ve diğer hizmetlerini bu firmalara sunması yasaklanacak, ülkeden döviz çıkışına yasal olmayan yollardan aracılık eden lisanslı döviz bürolarının lisansı iptal edilecek, İran Eximbank'ının verdiği tüm destekler sonlandırılacak ve uluslararası taşımacılık hizmetlerinden yararlanmaları engellenecektir.